

Kirjonnan historiaa

Kirjonta tarkoittaa kankaan koristelua erilaisilla pistoilla. Kirjoitetun historian perusteella kirjontaa on harrastettu Kiinassa jo noin 3500-4000 vuotta sitten. Aluksi pistoja käytettiin hyötytarkoituksiin eli ommeltiin kankaiden reunoja ja yhdistettiin kangaskappaleita toisiinsa. Vähitellen kirjonta muuttui kankaiden koristelemiseksi. Ennen juhlavaatteet ovat olleet hyvin koristeellisia ja niissä on ollut runsaasti kirjontaa. Kaikki kansat ovat kirjoneet vaatteita sekä asumiseen ja seremonioihin liittyviä tekstiilejä. Ihmiset ovat osoittaneet kauneudenkaipuaan kirjomalla vaatteita ja tekstiilejä. Maailman uskonnoilla ja kirkoilla on ollut tärkeä merkitys kirjonnin kehittymisessä ja leviämässä, sillä uskonnolliset tekstiilit ovat olleet taitavasti kirjottuja. Kirjonta on aina ollut arvostettu ja ylellinen käsityö. Kirjonnat ovat kehittyneet eri puolilla maailmaa omantyyllisiksi kulttuurin vaikutuksen mukaan. Kirjonnalla on rikas historia, sillä jokainen vuosisata on lisännyt kirjontapistojen ja mallien määrää.

Lähde: <https://punomo.fi/>

Kirjontatekniikoita on monenlaisia mm. tuftaus, alikeompelu, applikointi, helmikirjonta, kanavakirjonta, konekirjonta, leikekirjonta, peittokirjonta, pistokirjonta, revinnäiskirjonta, ristipistokirjonta, vanukirjonta jne.

<https://punomo.fi/kategoria/kasityotekniikat/kirjontatekniikat-helmitekniikat/>

Pistokirjonnan perustana ovat käsin ommellut pistot. Erilaisia kirjontapistoja on paljon. Yhdistelemällä ja käyttämällä samassa kirjontakuviossa erilaisia pistoja saat erilaisia ilmeitä ja ratkaisuja. Useita pistoja voi muunnella ja niihin voi pujotella erivärisiä lankoja, helmiä ym.

HYÖTYPISTOT:

Suorat pistot: etupistot, polveilevat etupistot, vuoropistot, kalanruotopistot, tiivistyspistot (pikeerauspistot), jälkipistot, tikkipistot, aitapistot

Vinot pistot: päärmepistot, piilopistot, katepistot, varsipistot

Reunapistot: aivipistot, punospistot, yliluomispistot (luotospistot), pykäpistot, napinläpipistot

KORISTEPISTOT:

ketjupistot, laakapistot, ristipistot, linnunsilmäpistot, solmupistot, harakanvarvaspistot, häivepistot, sidepistot, kierrepistot, kuusipistot

Yleistä: Vaikka ompelumenetelmä valitaankin työn mukaan, muutamat yleisohjeet pätevät jokaiseen työhön.

Langan pujottaminen: Katkaise lanka vinoon terävillä saksilla. Langanpää rispaantuu, jos lanka katkaistaan käsin tai purraan poikki. Rispaantunutta lankaa on vaikea pujottaa neulansilmään. Voit käyttää myös langanpujottajaa apuna.

Langan pituus: Käytä melko lyhyttä lankaa, varsinaiseen ompeluun 50-60cm pitkää ja harsintaan hieman pidempää (pituus neulansilmästä solmuun). Yleensä työ onnistuu paremmin yksinkertaisella langalla, mutta esim. napit, hakaset ym. voi ommella kaksinkertaisellakin langalla.

Neulan valinta: Valitse neula, joka sopii lankaan ja kankaaseen sekä tuntuu miellyttävältä. Ohut neula on paras; lyhyt neula lyhyisiin, yksinkertaisiin pistoihin (esim. tiivistypistoihin) ja pitkä neula pitkiin pistoihin (esim. harsinpistoihin).

Langan väri ja tyyppi: Käytä harsimiseen ja kankaan merkitsemiseen valkoista tai kankaan väristä erottuvaa vaaleaa lankaa. Tumma langasta voi jäädä jälkiä vaaleaan kankaaseen. Langaksi kelpaa puuvilla-, tekokuitu- ja sekoitelangat. Napinläpisilkkiä käytetään nappien kiinnittämiseen ja napinläpien tekoon sekä jonkun verran myös koristeompeluun.

Langan kiertyminen ja solmuuntuminen saattavat aiheuttaa hankaluuksia ommeltaessa. Käytä tämän vuoksi lyhyttä lankaa, äläkä kiristä sitä liikaa. Langan voi myös vahata kevyesti. Kierteinen lanka oikaistaan päästämällä neula ensin vapaasti langan varaan ja vetämällä lankaa suoraksi kevyesti sormilla. Solmun saa auki neulan avulla ja kevyesti vetämällä solmua.

Ompeleen aloittaminen ja päättäminen:

Solmualoitus: Pistot aloitetaan useimmiten tekemällä langanpään solmu. Harsinnassa solmu saa jäädä näkyviin, mutta muissa ompeluissa sen on jätettävä nurjalle puolelle piiloon. Solmun avulla harsinlanka on helpompi purkaa kuin jälkipistoaloituksessa.

Jälkipistoilla voidaan aloittaa ja päättää ommel. Joskus jälkipistot ovat solmua käytännöllisempiä, varsinkin, jos solmusta jää silittäessä jälki. Jälkipisto on pitävämpi kuin solmu, mutta hitaampi tehdä. Vaatturin käyttämässä tiivistypistossa solmualoitus näkyisi vaateen oikealle puolelle. Mitä lyhyempiä pistoja teet, sitä paremmin ommel pitää.

ETUPISTOT (harsin pistot) Running Stitch or Running baste stitch

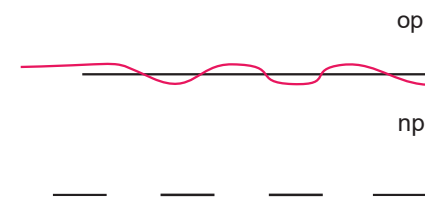
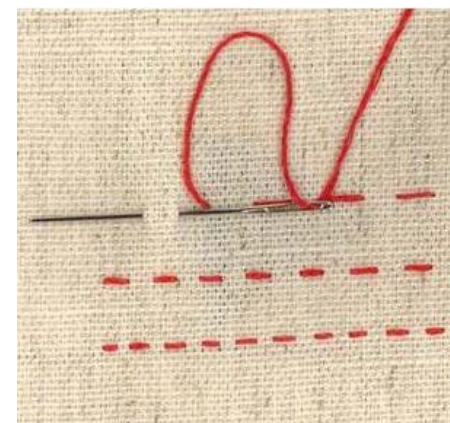
- helpoin ja yksinkertainen pisto, joka on luultavasti maailman ensimmäinen pisto
- pistot ovat nurjalla ja oikealla puolella samanlaisia

OHJE:

- Pistot ja pistojen välit ovat yhtä pitkiä; neulalle otetaan ja pistojen väliin jätetään yhtä monta lankaa.
- Voit ommella monta pistoa kerrallaan.
- Voit ommella etupistoja myös silmämääräisesti arvioiden piston pituuden.
- Yleensä etupistolla ommellaan suoria viivoja, mutta voit tinki ommella mihin suuntaan tahansa.

KÄYTTÖ:

- Etupistoa käytetään kappaleiden harsimisessa ja etupistokirjonnassa.
- Etupistoilla voit tehdä kuvioiden ääri viivoja tai täyttää pintoja.
- Voit koristella etupiston pujottamalla toisen langan pistoihin kuten vohvelikankaalla.
- Tee harsimisessa solmut langan alkuun ja loppuun.
- Merkkilankaharsinnassa ei tehdä päättelyä alkuun eikä loppuun.
- Merkkilanka tehdään lyhyt – pitkä – lyhyt toistolla (Ke-linja)
- Mitä tiheämpää tikki on, sitä kestävämpi saumasta tulee.
- Käytetään myös poimutus- ja supistuslankoina. Pistorivien oltava samanlaiset, jotta saadaan tasainen poimutus.

POLVEILEVAT ETUPISTOT (Meandering running stitch)

KÄYTTÖ:

- Helman harsimiseen sekä tukikankaiden kiinnittämiseen

TIKKIPISTOT (Back Stitch) TAI JÄLKIPISTOT (Pin Tack Stitch)

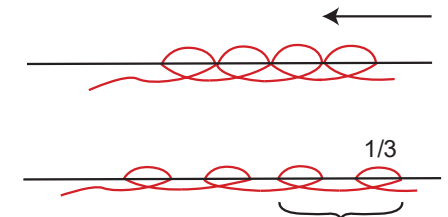
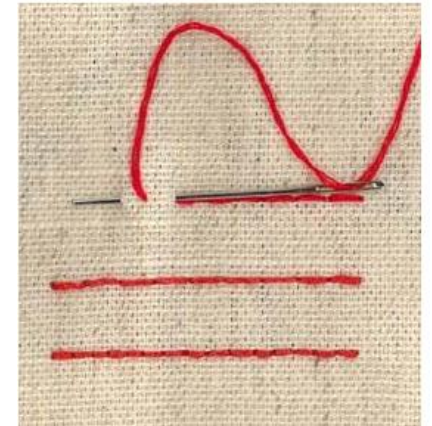
- näyttää konetikkaukselta ja se muodostaa yhtenäisen viivan

OHJE:

- Pistä neula kankaaseen langan ulostulokohdasta piston verran taaksepäin ja ulos piston verran eteenpäin.
- Neulalle siis otetaan kahden piston verran kangasta.
- Ompele tikkipistot itseesi päin eli ylhäältä alas.

KÄYTTÖ:

- Voit käyttää tikkipistoa, kun ompelet sauman käsin.
- Tikkipistoa voit käyttää kuvion ääriviivojen ompeluun sekä koristepistona, kun ompelet pistot moninkertaisiksi
- Jälkipistossa on 1/3 tai vähemmän näkyvissä. Vuorin reuna voidaan kiinnittää saumanvaraan, jotta taitteesta tulee litteämpi. Tikki ei saa näkyä oikealle puolelle. Voidaan käyttää myös esim. vetoketjun kiinnittämiseen.

VARSIPISTOT (Stem stitch)

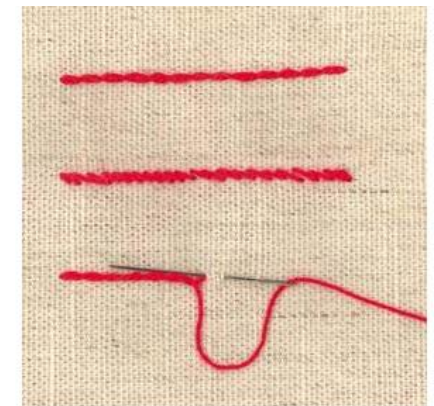
- yleisimmin käytetty pisto. Siinä pistot muodostavat kauniin yhtenäisen ompeleen

OHJE:

- Ensimmäinen pisto ommellaan eritavalla kuin seuraavat.
- Varsipisto ommellaan yleensä suoraa viivaa pitkin; piston sisään ja ulospistokohdat ovat viivalla.
- Pistä neula kankaaseen piston etäisyydellä langan ulostulokohdasta ja tuo neula oikealle puolelle puolen piston etäisyydellä langan ulostulokohdasta.
- Lanka jää yleensä neulan oikealle puolelle.

KÄYTTÖ:

- Varsipistoa voit käyttää suorien viivojen ja ääriviivojen tekemiseen; esimerkiksi kasvien varret ja nimikirjaimissa.
- Pisto sopii myös kaarevien kohtien ompeluun, mutta silloin pistonpituutta tulee lyhentää, jotta ommel säilyy yhtenäisenä.
- Voit peittää pintaa varsipistoilla.
- Voit ommella leveää varsipistoa siten, että pistot menevät suoran viivan molemmin puolin (kuvassa keskimmäinen).

LAAKAPISTOT (Flatstitch of Straight stitch))

- pintaa peittävä pisto ja ne sopivat tätepistoiksi

OHJE:

- Ompele pistot langan paksuuden päähän toisistaan siten, että kangas peittyy kokonaan.
- Laakapistoja ommellaan kankaan lankoja laskien.
- Voit ommella pistoja suoraan tai vinoon.
- Pistot ovat suoraviivaisessa kuviossa keskenään samansuuntaisia.

KÄYTTÖ:

- Voit täyttää pistolla pitkänomaisia kapeita kuvioita. (Laakapistoa ei kannata ommella kovin leveään kuvioon)
- Voit tehdä laakapistoista eripituisia ja erisuuntaisia.

PYKÄPISTOT (Scallop stitch or Blanket stitch)

- monipuolinen pisto ja sillä on useita käyttötarkoituksia

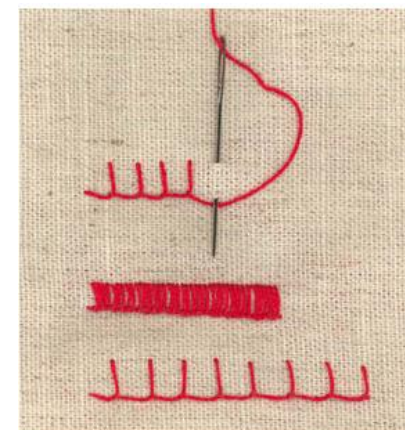
OHJE:

- Neulan asento sisältä ulkoreunaan päin.
- Ota neulalle tietty määrä kankaan lankoja, näin määräytyy piston pituus.
- Jätä lanka neulan alle. Kun olet pistänyt piston, tekee lanka mutkan ylhäälle.

KÄYTTÖ:

- Voit koristella pykäpistoilla kankaan reunaa. Sitä käytetään myös kankaan reunan tai saumanvaran huolitteluun.
- Salpojen ja silmujen päällystäminen.
- Voit myös kirjoa eri tavoin; vaihtele pistojen pituutta ja suuntaa.
- Tiheä pykäpisto syntyy, kun ompelet pistot langan paksuuden päähän toisistaan (kuvassa keskellä).

NAPINLÄPIPISTOT (Buttonhole stitch)

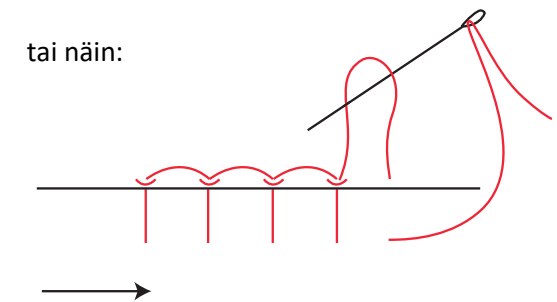
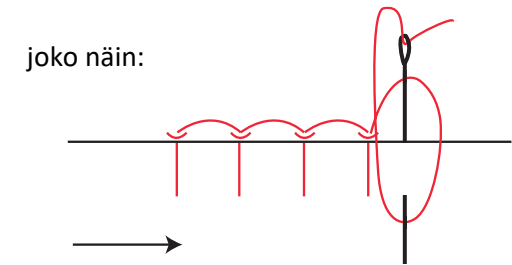
- monipuolinen pisto ja sillä on useita käyttötarkoituksia

OHJE:

- Neulan asento ulkoreunasta sisäänpäin.
- Langan kiristys kohtisuoraan kangasta vastaan, solmut asettuvat reunan päälle.
- Pistojen tiheys sellainen, että solmut asettuvat vierekkäin.
- Jätä lanka neulan alle. Kun olet pistänyt piston, tekee lanka mutkan ylhäälle.

KÄYTTÖ:

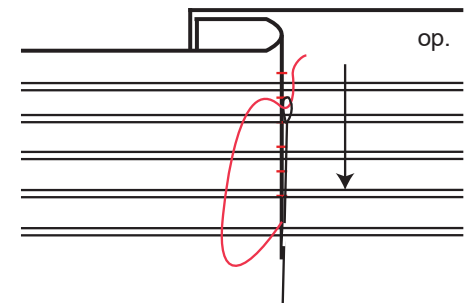
- Kankaan reunan tai saumanvaran huolittelussa.
- Napinläven ompelemisessa.
- Voit myös kirjoa eri tavoin; vaihtele pistojen pituutta ja suuntaa

VUOROPISTOT (Slip/Ladder stitch)

KÄYTTÖ:

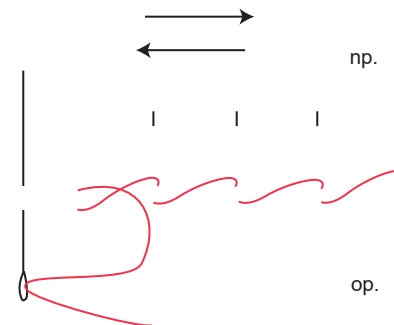
- Raidallisten kankaiden, kaarevien kulmien ja (hihojen harsimiseen) oikealta puolelta sekä vuorin kiinnittämisessä.

TIIVISTYSPISTOT (Whip stitch)

KÄYTTÖ:

- Nauhojen ja tukikankaiden kiinnittämiseen sekä harsimisessa.

RISTIPISTOT (Cross stitch)

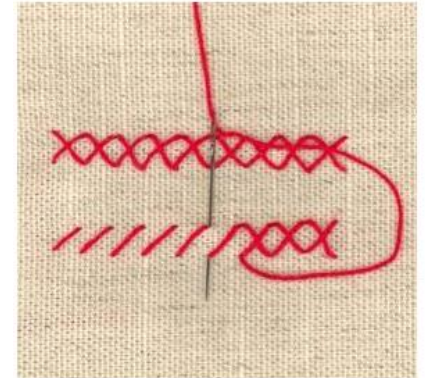
- muodostuu kahdesta ristikkäin olevasta pistosta
- ristipistokirjonta on vanha suomalainen kankaanrakenteeseen perustuva kirjontatapa

OHJE:

- Ristipistossa on kaksi vaihetta; ensin ommellaan alapistot, jotka suuntautuvat alhaalta vasemmalta ylös oikealle. Niiden päälle ommellaan vastakkaiseen suuntaan yläpistot.

KÄYTTÖ:

- Voit koristella ristipistoilla kangasta, tehdä nimikirjaimia.
- Ristipistokirjontaan sopivat geometriset koristeaiheet.
- Voit täyttää kuvion pintaa ristipistoilla.

AITAPISTOT (Herringbone stitch)

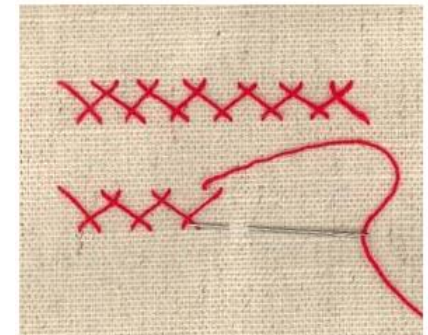
- näyttävän näköinen ja nopeatekoinen pisto

OHJE:

- Ompelu suunta on vasemmalta oikealle ja neula pistetään kankaaseen aina oikealta vasemmalle.
- Pisto ommellaan vuoroin ylös ja vuoroin alas kuvan mukaisesti.

KÄYTTÖ:

- Aitapistoa voi käyttää sellaisenaan koristeena. Se on hyvä reunakoriste.
- Tukikankaiden kiinnittämiseen reunoissa sekä piilopistoina helmassa.
- Voit muunnella pistoa tekemällä eripituisia pistoja.
- Voit pujottaa koristeeksi eriväristä lankaa.
- Myös aitapistolla voi täyttää kuvion pintaa.

KETJUPISTOT (Chain stitch)

- virkatun ketjusilmukan näköinen pisto; pyöreä ja pullea
- se on nopeatekoinen ja monipuolinen pisto
- sitä voi muunnella eri tavoilla

OHJE:

- Ompele pistot itseen päin.
- Ketjupisto ommellaan suoralle viivalle.
- Pistä neula kankaaseen neulan ulostulokohdan vierestä ja tuo ulos piston pituuden verran alapuolelta. Lanka tekee lenkin neulan kärjen alla.
- Voit itse päättää, minkä kokoisia silmuja haluat.
- Kiristä lenkki tasaisesti, jotta silmut pysyvät samankokoisina.

KÄYTTÖ:

- Voit tehdä pistoilla ääriviivaa. Myös kiemurtelevat kuviot onnistuvat.
- Voit täyttää ketjupistoilla pintaa ja samalla voit muuttella silmujen kokoa.
- Voit tehdä leveää ketjupistoa samalla periaatteella, mutta piston sisään- ja ulospistokohdat ovat vierekkäin (kuvassa keskimmäinen).

LINNUNSIKMÄPISTOT (Bird's eye stitch)

- yksinkertainen ketjupisto, jossa muodostuva silmu suljetaan pienellä poikkipistolla

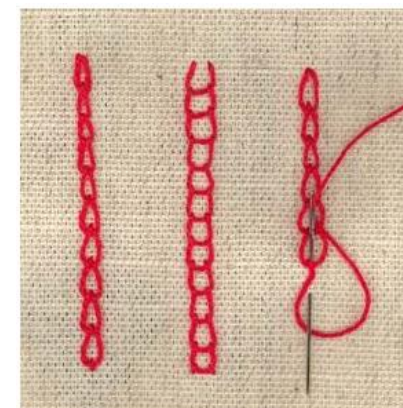
OHJE:

- Ompele yksittäinen ketjupisto.
- Kun silmu on muodostunut tee silmun yläosaan poikkipisto, joka kiinnittää ketjupistolenkin.

KÄYTTÖ:

- Voit käyttää linnunsilmäpistoa yksinään.
- Yleensä linnunsilmäpistoista muodostetaan kukkia tai tehdään lehtiä.

np.

KUUSIPISTOT (Spruce stitch)

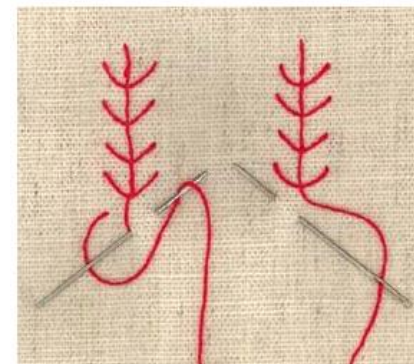
- on helppo ja muuntelukykyinen pisto

OHJE:

- Ompele pistot itseesi päin.
- Kuusipisto ommellaan kahdessa vaiheessa; neulasia muodostava ensimmäinen pisto tehdään suoraksi kulmaksi (katso ensimmäinen kuusipisto kuvasta). Toinen pisto muodostaa vartta (toinen kuusipisto kuvassa).

KÄYTTÖ:

- Kuusipisto sopii luontoaiheisiin kirjontoihin; kasvien ja puiden varret.
- Kuusipisto on myös näyttävä ornamentti kehystämässä työn reunaa.
- Sopii myös yhdysnauman huolitteluun oikealta puolelta.

HARAKANVARVASPISTOT (Feather stitch)

- on ehkä saanut hullunkurisen nimensä ulkonäöstään
- muodostaa nauhamaisen kuvion, mutta pistoa voi myös muunnella
- ompeleminen on helppoa ja nopeaa

OHJE:

- Ompele pistot itseesi päin eli ylhäältä alaspäin.
- Tee pistot vuoroin vasemmalle ja oikealle.
- Pistä neula viistosti keskustaa kohti. Lanka kulkee neulan alta. Älä kiristä liikaa.

KÄYTTÖ:

- Harakanvarvaspisto on näyttävän näköinen koristeena.
- Pisto on hyvä kukkien varreksi. Kun teet pistoista eripituisia, saat elävyyttä.
- Voit tehdä polveilevaa harakanvarvaspistoa, siten että pistot polveilevat oikealle ja vasemmalle.

